

„მზახრი, ჟირი, ბამის ერთობა შექოვლებიასდს“
შმსახეპ იოანე პეტრიწის „ბანმარტეპაში“*

თერგდალეულთა ნათელმა კვალმა, აღდგენილმა ეროვნულმა თვითშეგნებამ, ღვთის შეწვევით, მომავალ თაობებს გადაურჩინა ძირძველი ქართული სამხმიანი გალობა.

მას შემდეგ საუკუნე გავიდა. და აი, დღეს ქართული ეკლესიის მრავალსაუკუნოვან სამგალობლო პრაქტიკაში ჩნდება ბზარი; იქმნება „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელი ჯგუფი“, რომელიც ეჭვქვეშ აყენებს „რთული, ქედმაღალი და ქარაფშუტული“ (!) სამხმიანი ქართული გალობის შესაბამისობას იესო ქრისტეს სადა, უბრალო და ამადლებულ მოძღვრებასთან¹. აღნიშნული ჯგუფი უარყოფს ყველა იმ საბუთსა და არგუმენტს, რომლითაც შეიძლება ძველი ქართული გალობის ხნიერება დადასტურდეს, სარგებლობს სხვადასხვა ქართველი მეცნიერის თვალსაზრისიდან ამოგლეჯილი ცალკეული გამონათქვამებით და ღონესა და ენერგიას არ იშურებს იმის დასამტკიცებლად, რომ სამხმიანი ქართული სამგალობლო ხელოვნება სულ ახალი, XVIII საუკუნის მოვლენაა, სადა და უბრალო ერთხმიანი ბერძნული გალობის სანაცვლოდ დანერგილი ქართულ ეკლესიაში. „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელ ჯგუფს“ არად მიაჩნია და ხელაღებით უარყოფს ქართული სამხმიანობის ხნიერების დამადასტურებელ ისეთ უტყუარ საბუთსაც კი, როგორსაც იოანე პეტრიწის თხზულებების („განმარტებანი პროკლესათუს დიადოხოსისა და პლატონურისა ფილოსოფიისათუს“) „ბოლოსიტყვაში“ დაფიქსირებული ცნობა წარმოადგენს: „...ვიტყ სამთა დაბამვათა, რომელთა მიერ შეინაწევრების ყოველი შეყოვლებული: მზახრ, ჟირ და ბამ რქმულნი და რანივე მრთველობანი ძალთა და მათანი...“²

ქართველ მეცნიერთაგან მხოლოდ ორის – ე. მეტრეველისა და ვ. გვახარიას მიერ – გამოთქმული თვალსაზრისის საფუძველზე წიგნის

„ასე გალობდნენ საქართველოში“ ანონიმი ავტორები ასკვნიან: „ვინაიდან აქ საუბარია სამსახეობის ერთარსებაზე, ერთბუნებოვნებაზე, ამიტომ მოტანილი მაგალითი გულისხმობს არა სამხმიანობას, არამედ სამი რეგისტრის ერთი ფონის (ბგერის) ერთიანობას, უნისონს. გარდა ამისა, მოტანილი მაგალითი ეხება საკრავთა ძალთა ურთიერთმიმართებას და არა საეკლესიო საგალობელს“ (ე. მეტრეველი).

„ეს ადგილი შესაძლოა არ იძლეოდეს ქართულში სამხმიანობაზე მითითებას, რადგან ერთხმიან ჰანგსაც გააჩნია სამი რეგისტრი“ (ვ. გვახარია).³

ასეთ განაჩენს უპირისპირებს „ბიზანტიური გალობის შემსწავლელი ჯგუფი“ ძველ ქართულ მწერლობაში დაფიქსირებულ იმ უმნიშვნელოვანეს საბუთს, რომელიც თუ უფრო ადრე არა, XI საუკუნეში მაინც უსათუოდ ადასტურებს ქართულ სამგალობლო-სასიმღერო პრაქტიკაში სამხმიანობის არსებობის ფაქტს.

გულსატკეპნია ფრიად! ამ განაჩენის ავტორთ მე მოვაგონებ პეტრიწის მიერ თავისი ზოგიერთი თანამედროვის მიმართ სინანულით თქმულ სიტყვებს: „ორითა იპყრობოდეს უმეცრებითა: პირველ მარტივად უმეცნეობითა სასწავლოთაჲთა, და ...მეორედ თვთ მის უმეცნეობისა უმეცრებითა, ...რამეთუ ძნელ სენი, არამედ უფიცხეს უმეცნეობა სენისა.“ (ანუ, უმეცარნი რომ იყვნენ, არა უშავს, საბრძოლოთ არ უწყოდნენ, რომ უმეცარნი იყვნენო!).⁴

საკუთარი ხალხის ისტორიული კუთვნილების შესანარჩუნებლად და ჭეშმარიტების დასადგენად, აუცილებელია არ დასჯერდე ერთი ან ორი მეცნიერის სასურველ ვარაუდს და გაითვალისწინო ქართველ მეცნიერთა მთელი დასის განსხვავებული მოსაზრებებიც.

„მეფეთა ცხოვრების“ არსენ იყალთოელისეუ-

* უკანასკნელ ხანებში ჩვენს საზოგადოებაში ქართულ მრავალხმიან გალობასთან დაკავშირებით ცხარე კამათი მიმდინარეობს. გავითვალისწინეთ რა საზოგადოების დიდი ინტერესი ამ საკითხისადმი, ვბეჭდავთ სტატიას საქართველოს საპატრიარქოს საეკლესიო გალობის ცენტრის მიერ გამოცემული კრებულიდან: „ქართული საეკლესიო გალობის თანამედროვე პრობლემები“. თბ. 2002, გვ. 32-39. თანხმობისათვის ამ ცენტრის მესვეურებს მადლობას მოვასხენებთ. სტატია იბეჭდება მცირეოდენი ცვლილებებით (რედ.).

ლი თარგმანების საფუძველზე „ქართულ მუსიკაში შებანებისა და ხმის შეწყობის პრაქტიკის არსებობა უკვე XI საუკუნეში სავარაუდოდ მიიჩნია დასკვნების გამოტანაში უაღრესად ფრთხილმა ივანე ჯავახიშვილმა.⁵

იოანე პეტრიწის თხზულება „განმარტებანი პროკლესათუს დიადოხოსისა და პლატონურისა ფილოსოფიისათუს“ მასში დაცული არგუმენტებით უეჭველს ხდის ი. ჯავახიშვილის თვალსაზრისს – თუ უფრო ადრე არა, XI საუკუნეში მაინც უსათუოდ, – სამხმინობის არსებობის ფაქტს საქართველოში.

ამ განცხადების დასტურს ვხედავთ:

1. პეტრიწის ორიგინალურ მსოფლმხედველობაში;

2. „სამუსო“-ს (მუსიკის) მიმართ მის განსაკუთრებულ დამოკიდებულებაში.

3. „განმარტებანში“ უკვდავყოფილ ქართულ სამუსიკო ტერმინოლოგიაში, რისი უარყოფაც შეუძლებელია და რომელიც უძღურს ხდის ქართული სამხმინობის ხნიერების წინააღმდეგ მიმართულ ნებისმიერ არგუმენტს.

„განმარტებანს“ როგორც ქართული სამხმინობის ხნოვანების დამადასტურებელ უძველეს წერილობით წყაროს, შეფასებას აძლევენ:

• ს. გორგაძე:

„კავშირნიში“ შემდეგს სამუსიკო ტერმინებს ვხვდებით - „მზახრ, ჟირ და ბამ“ - რომელნიც უნდა უდრიდნენ ქართული გალობის სამ ხმას.“⁶

• გრ. ჩხიკვაძე:

„ეს ცნობა უთუოა, კატეგორიულია, მასში მჟღავნდება სამხმინობის ეროვნული საფუძველი.“⁷

• რ. სირაძე:

„ეს არის უძველესი მოწმობა ქართული მუსიკის სამხმინობისა. ამაზე ფიქრი, და აქედან დადგენილი კანონი იოანე პეტრიწის აზროვნების წესად იქცევა.“⁸

ძალიან შორს წავიყვანდა იმ ქართველ მეცნიერთა ჩამოთვლა, ვინც ეს თვალსაზრისი გაიზიარა. მათ შორისაა ჩვენს ოპონენტთა მიერ მოწმედ მოხმობილი ვ. გვახარიაძე, რომელმაც მოგვიანებით გამოცემულ ნაშრომებში შეცვალა თავისი თვალსაზრისი და არაერთხელ დაადასტურა, რომ: „რაც შეეხება ქართული მღერის წესს, აქ (ნაგულისხმევია პეტრიწის თხზულების „ბოლოსიტყვა“ - ნ. ფ.) დასახელებულია სამხმინობის წესობის ცალკეული ხმები და მითითებულია მათი ერთდროული ხმოვანება.“⁹

პრინციპულად სწორი შეფასება მისცა „მზახრი, ჟირი, ბამის ერთობა შეყოფებისა“-ს ცნობას მზია იაშვილმა ნაშრომში „ქართული მრავალხმინობის საკითხისათვის“. იგი წერდა: „ჰარმონიის შესახებ ბერძნულ სწავლებასა და ქართული მრავალხმინობის არსზე მოძღვრებას

შორის სრული თვისებრივი სხვაობაა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქართველი ფილოსოფოსი შეგნებულად გვერდს არ აუვლიდა ტერმინს – „ჰარმონია“ და დაპირისპირებულთა ერთიანობის ცნებას არ გააიგივებდა ეროვნული წარმოშობის ტერმინთან „ერთობა შეყოფებისა“. ¹⁰

მზია იაშვილი მართალია! ქართველი ფილოსოფოსის მრწამსი მუსიკალურ ხელოვნებაში დიალექტიკის არსზე სხვაობს ბერძნულისაგან.

თხზულების ტექსტის ანალიზი ცხადყოფს, რომ საყოველთაო წესრიგის, უპირველეს ყოვლისა, მუსიკალური კეთილხმოვანების აღმნიშვნელი ზოგადფილოსოფიური კატეგორია „ჰარმონია“ კატეგორიულად უარყოფილია პეტრიწის მიერ. „ჰარმონიის“ სანაცვლოდ თხზულებაში გამოყენებულია ქართული მხატვრული მუსიკალური სინამდვილიდან გამომავალი ისეთი გამოთქმები, როგორებიცაა: „ნართი“, „რთვა“; „რთვანი ძალთა და მათანი“, „მორთული“, „მორთულება“, „მრთველი“. სწორედ ამ ცნებების გამოყენებას ემყარება თხზულებების ნებისმიერი სამუსიკო ანალოგია.

პეტრიწის ლექსიკით, სამყარო „მორთულება“ (ჰარმონია), ხოლო ყოველივეს მიზეზი და შემოქმედი უმაღლესი ერთია („ხესთაერთი“). იგია საყოველთაო წესრიგისა და წყობის რჩეული, „კეთილმეხელოვნე“ – უმშენიერესი „მრთველი“. ¹¹

მოგუსმინოთ პეტრიწის:

„განმარტებანი“, თავი 2: „სამუსიკელოთაცა რთვთა ზედ მიესხი და მათ შორისცა იხილო ცხადად ქმნული ერთი“. ¹²

თავი 28: „მორთო და იმუსიკელა ყოველთა მბადისა მიერ და დაიდვა ხატად და მსგავსებად მათ ერთებრივთა იგავთადას“. ¹³

„ჯერ არს სამუსიკოთა რთვთაებერ, რადთა საშუალოთა მიერ იზიარებოდინ ყოველნი, რადთა მორთულება ეგოს დაუსხნელ და საუკუნო, ვითარ რჩეულ მეხელოვნისა ღმრთისა მიერ მორთული“. ¹⁴ მორთულება შედგმულება – განმარტავს პეტრიწი. ¹⁵

ზემოთ მოყვანილი სტრიქონების „წარმოდღეება“, ანუ მათში ნაგულისხმევი აზრის ცხადყოფა უპირობოდ მოითხოვს, რომ ისინი განხილულ იქნას არა მოწყვეტით, იზოლირებულად ფილოსოფოსის საერთო მსჯელობიდან, არამედ როგორც კონკრეტული თეზის არსიდან გამომავალი ხატოვანი ანალოგიები.

სწორედ ამის გათვალისწინებით, თითოეული თეზის შინაარსიდან გამომდინარე, გამოთქმები „ნართი“, „რთვა“, „მორთული“, „მორთულება“ ზოგადად ფილოსოფიური კატეგორიის – ჰარმონიის, ჰარმონიულობის სადარი ქართული ცნებებია, თუმცა მუსიკასთან მიმართებაში – ბერძნული „ჰარმონიისაგან“ არსობრივად განსხვავებული.

მუსიკალური „პარმონია“ კეთილხმოვანებაა, „მორთულება“ კეთილხმოვანებაა, ოღონდ შედგმული, ზეადმართული კეთილხმოვანება.

იოანე პეტრიწი ის ქართველი ფილოსოფოსი და მთარგმნელია, რომელსაც ყველაზე ნაკლებად შეიძლება დაბრალდეს ეროვნულისადმი ბრმა სიყვარული და პატივისცემა. პირიქით, როდესაც პეტრიწის მთარგმნელობით სტილს ახასიათებენ, ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ „მისი ლექსიკა აგებულია ბერძნულ ნორმებზე და ჩამოსხმულია ბერძნულ ყაიდაზე“,¹⁶ რომ „პეტრიწის ლექსიკა დამძიმებულია ბერძნიზმების შემოტანით“.¹⁷ არისტოტელეობაზე მეოცნებე ქართველი ფილოსოფოსი ისწრაფვის ქართული ენის „ბერძნულისად გაწყობაზე“.¹⁸ მაშინ უნებურად იბადება კითხვა: ბერძნიზმებით გატაცებული იოანე პეტრიწი მაინცა და მაინც მუსიკალურ ცნებებთან მიმართებაში რატომ დაღატობს თავის ჩვეულებას? რა ნიშნით არ დააკმაყოფილა ქართველი ფილოსოფოსი ბერძნულმა „პარმონიამ“? სწორედ იმ ნიშნით, რომ „სამუსოთა მრთველობაში“ სამი განსხვავებული ხმის დაპირისპირებისა და ზიარების პეტრიწისეულ გაგებას, მუსიკალური სამების მისეულ მოდელს ბერძნულში ანალოგი და შესაბამისად შესატყვისი ცნებაც არ გააჩნია.

პეტრიწი XI საუკუნის მოაზროვნეა. მის თანამედროვე ფილოსოფიურ ლექსიკაში „პარმონია“ ფართო მნიშვნელობით დატვირთული ცნებაა. მუსიკალური თვალსაზრისით, იგი ბერძნული მუსიკალური კანონზომიერებებიდან გამომდინარეა. პარმონია ჰორიზონტალში განხორციელებული მუსიკალური დიალექტიკის, კილოს ბგერათა თანმიმდევრული ურთიერთმიმართების, „ჯერ და შემდეგის“ ზიარების პრინციპზე დაფუძნებულ კეთილხმოვანებას გულისხმობს. პეტრიწის „მორთულება“ კი მზახრი, ჟირი, ბამის ვერტიკალურად აღმართული შედგმულებაა, რომლის კეთილხმოვანებაც დაბამვით მიიღწევა.

პერაკლიტე ამბობს: „ურთიერთდაშორებულნი ხვდებიან ერთმანეთს და სხვადასხვაგვარისაგან უშესანიშნავესი პარმონია წარმოსდგება და ყოველივე ბრძოლის გზით მიიღწევა“.¹⁹ პეტრიწი კი შენიშნავს: „უსწორობისაგან მორთულებისათა მიეცემის სისწორე კეთილ დადასვასა მორთულებისასა“ (სადაც ლაპარაკია სამი ხმის „დაბამვაზე“).²⁰

ეს არის ორი სხვადასხვა ეროვნების – ბერძენი და ქართველი – მოაზროვნის მიერ განსხვავებული ჭეშმარიტების მატარებელი განცხადება.

პეტრიწისეული სამყარო „სირაა“, წყობაა.²¹ „სირა“ მიწიდან ზეცისაკენ ზეადმართული იერარქიული კიბეა, რომელზეც განთავსებული არიან: სხეული, ოთხთა კავშირი (ელემენტები),

ზეცა, სული, გონი, ნამდვილყოფი, ერთნი და ბოლოს „უმწვერვალესი ერთი“. „სირადას“ სათავეში „უზესთაესი“ ერთია, როგორც დიალექტიკის უმაღლესი გამოხატულება. „სირადას“ დანარჩენ საფეხურთა მარადიული მიზანი „ერთთან მოსასვლელი გზების ძიება, ერთთან დაახლოებაა“. „უზესთაესი ერთი“ განსაკუთრებული, უპირატესი უნარით „ემთავრების“, „ემწვერვალების“ სირადას დანარჩენ საფეხურებს. ისმის კითხვა: რომელ განსაკუთრებულ თვისებაში გამოვლინდება „უზესთაესი ერთის“ უპირატესობა სირათგანფენილ სამყაროს სხვა წევრებზე? რაშია „უზესთაესი ერთის“ სირადას სხვა საფეხურთაგან განმასხვავებელი უპირატესი ნიშანი?

პეტრიწის ღრმა რწმენით, „უზესთაესი ერთის“ უპირატესობის გამომანიშნებელი **ერთბამობის უნარი**ა.²² „უზესთაესი ერთი“ შემოქმედებისას გამორიცხავს „ჯერ და შემდეგის“, იგივე მიზეზ-შედეგის პრინციპს. მას უჟამოდ, დროში დაუსახლვრავად, ანუ **„ერთბამ“**, ერთდროულად მოაქვს მთლიანობა. სირადას სხვა საფეხურთა ყოფა და მოქმედება დანაწევრებულია და ეფუძნება „ჯერ და შემდეგის“ პრინციპს. ყოველივე ზემოთქმული პეტრიწის ენაზე შემდეგნაირად ჟღერს: „თან მოაქვს მას ყოველი, ხოლო ყოველნი ერთ-ბამად, ვერ უკმაებენ თან მოქონებად მისდა“.

ის კონტექსტი, რომელიც გააჩნია „ერთბამობას“ აღნიშნულ თეზაში, თავისთავად განმარტავს პეტრიწის ლექსიკისათვის სახასიათო სხვა „ბამ“-ფუძიან ცნებათა, მათ შორის, „დაბამვისა“ და „ბამის“ შინაარსს.

პეტრიწის მუსიკალური სამობა „მზახრი ჟირი ბამის ერთობად“ ანტიკური ესთეტიკის ცნობილი მუსიკალური სამეულებსაგან სწორედ **დაბამვის** ნიშნით განირჩევა. „ერთბამობაში“ ვლინდება არსობა და მოქმედება უზესთაესი ერთისა; „ერთბამობით“ წარმოჩინდება „სირადას“ დანარჩენ საფეხურთაგან ზესთდებული „ერთის“ განსხვავება. „მზახრი, ჟირი, ბამის დაბამვაშიც“ (ერთდროულ ჟღერადობაში) არ არსებობს „ჯერ და შემდეგის“ პრინციპი. სწორედ ამდენად გამოადგება პეტრიწს იგი თავისი ქრისტიანული თუ ფილოსოფიური მრწამსის გასაცხადებლად.

რაც შეეხება დანარჩენი ორი ხმის – „მზახრისა“ და „ჟირის“ მნიშვნელობას, მათ კომენტარი ფაქტობრივად არ სჭირდება. მათ შესახებ ამომწურავ პასუხს სულხან-საბა ორბელიანი იძლევა. კერძოდ, „სიტყვის კონა“ გვამცნობს, რომ „მზახრი“ მზახებელია, ანუ ზახილის მომქმედი, იგივე მთქმელია. რაც შეეხება „ჟირს“, იგი, თავად ივ. ჯავახიშვილის განმარტებითაც და პეტრიწისეულ სამხმინანობაში მისი მდებარეობის მიხედვითაც, რიგითობის აღმნიშვნელი ტერმინია.

პეტრიწის მიერ „დანახული“ ქართული სამხმანობა, ანუ „მზახრი, ჟირი, ბამის“ სამება მამა, ძე, სულიწმიდის ერთებასთან ყველაზე მეტად მიახლოებული, „ხესთა ერთის სინათლის და სიყვარულის ამრეკლავი „მორთულება“. ქართულ სინამდვილეში შობილი, სამების ღვთიური მადლით ცხებული და გაკეთილხმოვანებული, იგი „სირადს“ მწვერვალს სწვდება, ხოლო ყოველივე ამის „მხედველი“ კი იოანე პეტრიწია და იგიც აღფრთოვანებული ადასტურებს ამ ფაქტის ჭეშმარიტებას თავის თხზულებაში „განმარტება პროკლესათუს დიადოხოსისა და პლატონურისა ფილოსოფიისათუს.“

გვინდა მკითხველის ყურადღება მივაპყროთ შემდეგ გარემოებებს: ნებისმიერი თეორიული დებულება დაკავშირებულია მხატვრული შემოქმედების პრაქტიკასთან. სწორედ მხატვრული სინამდვილე იქცევა უმნიშვნელოვანეს მასალად თეორიული განზოგადებისათვის. „მზახრი, ჟირი, ბამის ერთება“ მხატვრულ ფაქტს, მუსიკალურ ყოფაში დამკვიდრებულ წესს რომ არ წარმოადგენდეს XI საუკუნის ქართული ცნობიერებისათვის, პეტრიწს ის არ გამოადგებოდა, როგორც თვალსაჩინო მხატვრული ნიმუში.

„განმარტებანი“ არა უბრალოდ ადასტურებს XI საუკუნეში მრავალხმობის არსებობის ფაქტს, არამედ გვიჩვენებს, რომ XI საუკუნე ქართული მრავალხმიანი სიმღერა-გალობის უკვე სრულყოფის ეტაპია; შესაბამისად, გრძელდება განვითარების ის ისტორიული პროცესი, რომელმაც ქართული მრავალხმობა თეოლოგიისათვის მისაღებ მხატვრულ ღირებულებად აქცია. დაასაბუთა რა ეროვნული მუსიკალური ხელოვნების უმთავრესი აზროვნებითი პრინციპის, სამხმანობის, უმნიშვნელოვანეს ქრისტიანულ დოგმასთან, წმ. სამებასთან შესაბამისობის ფაქტი, პეტრიწმა ამით აღიარა სამხმანობის ჭეშმარიტება და ის, რომ ქრისტიანული თვალსაზრისით იგი სრულიად მისაღებია.

წერილის დასასრულს მინდა IX საუკუნის

ქართული ეკლესიის მსოფლმხედველობის ეროვნული თვითშეგნების წარმომჩენი ერთი ნიშანდობლივი ცნობა – შეგონება მოგაგონოთ: 845-850 წლებში საგანგებო საეკლესიო კრებაც კი მოუწვევიათ, სადაც მეცნიერ ერისკაცთა, ე.წ. სჯულის მოძღვართა საგანგებო შეკითხვაზე: „უკუეთუ ქუეყანაჲსა ჩუენისა ერისკაცი ვინმე წიგნთა საღმრთოთა მეცნიერი და ენათაცა წვრთნილი მიიწიოს იერუსალიმად, ანუ სხუათა წმიდათა ადგილთა (იგულისხმება კონსტანტინოპოლი და „საჩინონი საბერძნეთისა ადგილნი“ – ნ. ფ.) და იხილოს რაიმე კეთილი წესი, რომელ ქრისტიანობასა შუენიდის და ჩუენ შორის არა იყოს, გინა თუ წიგნთაგან წმიდათა გულის მაცოს და თავით თვისით ერსა უსწავლელსა ასწავებდეს, კეთილ არსა ანუ არა?“

ეკლესიის ხელმძღვანელთ პასუხად შემდეგი განუცხადებიათ: „წერილ არს: ტვირთი განწესებული ეყოფიან ნავსა, უკუეთუ დაუძძიმო, დაინთქას, უკუეთუ სუბუქად იყოს, ქართა და დელვათა წარიტაცონ.“²³

ეს პასუხი უაღრესად ნიშანდობლივია დღეს. IX საუკუნის სასულიერო მამათა ეს შეგონება მარადიულია თავისი მნიშვნელობით.

„მე ვარ გზა და ჭეშმარიტება და ცხორება“ – ამბობს ქრისტე. ეს გზა ერთია. ამ გზაზე იმდენი ნავია, რამდენიც ჭეშმარიტად აღმსარებელი ერი. რწმენის, განათლებისა და ეროვნულისადმი სიყვარულის მზიდველია თითოეული ნავი. არც ერთ საეკლესიო წესსა და განჩინებას არასოდეს არ აუკრძალავს ეროვნულისადმი სიყვარულის ზიდვა ამ ნავზე.

მკითხველს გვინდა კიდევ ერთხელ შევახსენოთ ის დიდმნიშვნელოვანი ფაქტი, რომ 2001 წლის 18 მაისს პარიზში გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია UNESCO-ს მიერ ქართული მრავალხმიანი მუსიკალური ხელოვნება აღიარებულ იქნა კაცობრიობის ხელთუქმნელი კულტურული მემკვიდრეობის შედეგად.

შენიშვნები:

1. ასე გალობდნენ ძველად საქართველოში, პირველი ნაწილი, თბ., 2001, გვ. 65.
2. შ. ნუცუბიძე, იოანე პეტრიწი, შრომები, ტ. II, თბ., 1937, გვ. 217.
3. ასე გალობდნენ ძველად საქართველოში, პირველი ნაწილი, თბ., 2001, გვ. 32.
4. შ. ნუცუბიძე, იოანე პეტრიწი, შრომები, ტ. II, თბ., 1937, გვ. 222.
5. ი. ჯავახიშვილი, ქართული მუსიკის ისტორიის ძირითადი საკითხები, 1990, გვ. 300.
6. ს. გორგაძემ პირველმა მიაქცია მეცნიერთა ყურადღება სამხმანობის დამადასტურებელ ცნობას. ს. გორგაძე, იოანე პეტრიწი, ნემესიოს ემესელის „ბუნებისათუს კაცისა“, ტფ., 1914, გვ. 6.
7. Грузинская музыкальная культура, М., 1957, გვ. 27.
8. რ. სირაძე, ლიტერატურული ნარკვევები, 1987, გვ. 127.
9. Кавказ и средиземноморье, ТГУ, Тб., 1980, გვ. 228-230.
10. მ. იაშვილი, ქართული მრავალხმობის საკითხისათვის, თბ., 1975, გვ. 37.

11. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 4.
12. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 22.
13. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 76.
14. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 140.
15. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 23.
16. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1980, გვ. 252-256.
17. რ. სირაძე, ლიტერატურული ნარკვევები, 1987, გვ. 123.
18. რ. სირაძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 129.
19. Античные мыслители, М., 1938, გვ. 13.
20. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 217.
21. შ. ნუცუბიძე, დასახ. ნაშრ. XII; რ. სირაძე, ქართული ესთეტიკური აზრის ისტორიიდან, თბ., 1978, გვ. 117.
22. მ. გოგიბერიძე, რუსთაველი, პეტრიწი. პრელუდიები, თბ., 1961. გვ. 194.
23. პ. ინგოროყვა, გიორგი მერჩულე. გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება, 1954, გვ. 26.

Nino Phirckalava

Tbilisi State Conservatoire

THE CONSONANCE OF THREE VOICES IN IOANE PETRITSI'S "CONSIDERATION"

In 2001, The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO proclaimed Georgian Polyphonic Musical Arts a Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity (The 18th of May, 2001).

In response to the worldwide acknowledgement of ancient Georgian musical arts, so-called “Byzantine Chanting Studying Group” was established, which, with the help of the wrong interpretation of historical sources and scientific points of view, insults ancient Georgian chanting and casts doubt in its ancientness and canonicity. With neglect is denied even such significant document, which proves the ancientness of Georgian polyphony, as “Consideration of Plato Philosophy and Prokl Diadokh” after great Georgian thinker of the 11th century – Ioane Petritsi. This work proves, that, if not earlier, at least in the 11th century polyphony existed in Georgian musical arts.

Ioane Petritsi is a great expert and panegyric of the ancient Greek and his contemporary Byzantine cultures. In spite of this fact, the musical-aesthetical point of view of the Georgian thinker is different from the Greek point of view. This difference is clear when speaking about the essence of musical dialectic and also when using ancient Georgian musical terminology, which is connected with polyphony. The fact, that in the 11th century polyphony emphasizing musical terminology existed in Georgian vocabulary, denies any other point of view about the ancientness of Georgian polyphonic musical arts.

It is known, that any theoretical thesis is connected to the artistic practice and issues from it.

The consonance of three voices, as a musical fact, well known to his contemporary Georgian consciousness, Petritsi uses for the explanation of the theological dogma. By comparing the major thinking principle of the national musical art – three-voice consonance to the most important Christian Dogma – St. Trinity, Petritsi states and recognizes the canonicity of Georgian chantind.